

G. F. VOSSIUS
BENEVOLO LECTORI.

Solent illi, qui aliis ad terrarum situm præcunt viam, initio in tabella quapiam ob oculos ponere principes orbis partes, & celebriores aliquot nationes. Qualem opera, utcumq; levè & frivola videatur, voluptate nihilominus suam habet, nec fructus eam penitus expetiem. Nam sive hic sistere libeat, quib non videri, satim omnino esse, ut rei tam excellentis gustus aliqui babeatur, quàm ut ea penitus nesciatur? sive animus magis ad exactam universi notitiam adspirat, quid apertius est, quàm non posse eò quenkam pervenire, qui non primordia illa antea perceperit? Quod hac de scientia exposui, idem in aliis etiam disciplinæ locum habet. Ea res fecit, ut illorum, quos dicit, exemplo, & quod caput est, à Superioribus jussus, lineamenta quendam duxerim artu Oratoriæ: non quidem quasi existimarem, præcepta eloquentiæ pagellis posse paucis comprehendere: sed ut nobilissima facultatis natura ac consuetudo, membrorumq; omnium compages uno quasi intuitu cerneretur: atque ut tyrunculi hic haberent elementa aliqua, per quæ, velut gradibus quibusdam, ad altiora, & magis recondita facilius perducerentur. Utrumque horum cum propositum mihi nunc foret, proporum quidem & potissimum schematum doctrinam, quomodocunq; ad pueritia capium expressi: reliqua verò artu tantum summa carpere satigia visum fuit. Nec moveat, si in tanta brevitate jejuna hic omnia planèq; arida videantur. Nam sufficere debet, quòd ea, quæ nunc strictim ac vellicatim attingo, fusius explicarim in Partitionibus Oratoriis; quæ ex decreto illustrium Hollandiæ & West-Frisiæ Ordinum superiorum classium usui inservient. Eò igitur revertat, qui plenius aliquid, aut planius requirit. Equidem, ut ista etiam parte allevarem laborem alienum, ad oram libelli hujus apposui, quibus Partitionum locis singula hic responderent. Conferre etiam cum istis licebit, quæ ante annis multis sex Institutionum libris non inuerosè, ut arbitror, de hac ipsa arte prodeham; in Elocutione in primis ubi, quæ de tropis & schematicis hic dicimus, tantà exemplorum copia illustrantur, ut, si quid istis contentus non fueris, planè verendum sit, nè quicquam ei satis esse possit. Lugdunum Batav. CIO IO CXXVI. Kal. Septemb.

ELEMENTA RHETORICA,

In primis doctrina

DE TROPIS, & SCHEMATIBUS.

RHETORICE, quæ Latinis *O storiã* dicuntur, nomen habet à *ῥῆσιν*, id est, *discer.* Quia ut Grammaticæ monstrat viam bene sive purè loquendi: ita Rhetoricæ docet bene dicere, sive prudenter, copiose, ornatèque loqui. Partit. O. res. Lib. 1. Cap. 1. Sect. 1.

Definitur Rhetoricæ facultas videndi in unaquaque re, quod in ea est ad persuadendum idoneum. Itaque finis Oratoris ultimus est persuadere: officium est videre, quid ad persuadendum conducatur, sive dicere ad persuadendum accommodatè. Materia est unaquæque res, sed in primis quæstio civilis. Cap. 1. Sect. 1.

Quæstio ea vel thesis est, vel hypothesis.

Thesis est quæstio finita, sive uniyersalis.

Ut, *An liceat insidiatorem interficere?*

Hypothesis est quæstio finita, sive singularis.

Ut, *An iure Milo interfecerit Clodium?*

Officij Oratorij partes sunt quatuor: Argumenta invenire, Inventa disponere, Disposita exornare, & Exornata pronunciare. Ac pro his totidem sunt partes Rhetorices: Inventio, Dispositio, Elocutio, & Pronunciatio. Cap. 1. Sect. 2.

DE INVENTIONE,

INVENTIO est excogitatio argumentorum, quæ ad persuadendum idonea sunt. Cap. 2. Sect. 1.

Argumenta sunt triplicia: rationes, mores & affectus; quæ Græcis vocantur *λόγος*, *ἦθος* & *πάθος*. Ex his rationes ad docendum, mores ad conciliandum, affectus ad permovendum valent. Cap. 2. Sect. 2.

A. 2

Argu.

ELEMENTA

Argumenta primi generis, vel artificialia sunt, vel inartificialia. Artificialia dicuntur, quæ ab Oratorum artis beneficio inveniuntur.

Ea variant pro generibus hypothesiôn, quas Latini *causas* vocant.

Cap. 3.
Sect. 1.

Causarum genera sunt tria; Demonstrativum, Deliberativum, & Juridiciale.

DEMONSTRATIVUM est, quo laudamus aut vituperamus. Ac præcipuè respicit tempus præsens.

Cap. 4.
Sect. 3.

Laus, ac vituperatio omnis, vel personæ est, vel facti, vel rei.

Persona; ut, si laudes Ciceronem, vituperes Antonium.

Facti; ut, si laudes voluntarium M. Reguli ad hostes suos reditum, aut si vituperes in Catone Uticensi, quod manus sibi intulerit, nè in potestatem Cæsaris veniret.

Rei; ut, si laudes eloquentiam, vel agriculturam, aut vituperes vitium animi Ingrati.

Cap. 4.

Argumenta in hoc genere præcipuè petuntur ab honesto, ac turpi.

Cap. 3.
Sect. 2. &
in primis
cap. 5.

Genus **DELIBERATIVUM** est quo suademus vel dissuademus.

Ut, si suadeas pacem, vel inducias; dissuadeas bellum, vel contrâ.

Est deliberatio omnis de futuris, ac præcipuè in ea consideratur, ecquid utile sit, an inutile.

Cap. 3.
Sect. 2.

Genus **JURIDICIALE** est, quo accusamus, vel defendimus. Quomodo Milo, interempto Clodio, ab amicis Clodii est accusatus, à Cicerone verò defensus.

Versatur hoc genus circa præterita.

Cap. 5.
Sect. 1.
Cap. 5.
Sect. 2.

Variant autem argumenta in eo pro statuum diversitate.

STATUS est quæstio, ex prima causarum conflictione proveniens. Ac in genere juridicali nascitur ex prima accusatoris intentione, & defensoris depulsionem.

Ita accusabatur Milo, quod Clodium occidisset. Milo interemptum fatebatur; sed jure occisum aiebat. Status igitur fuit, juréne, an injuriâ Clodium interemerit Milo.

Status

Status est quadruplex: Conjecturalis, Finitivus, ^{Cap. 6.}
Qualitatis, & Quantitatis. ^{Señ. 6, 7.}

CONJECTURALIS est, quo quæritur, oc- ^{Cap. 7.}
quid factum sit, necne.

Ut, *An sextus Roscius occiderit patrem suum.*

FINITIVUS est, quo de nomine rei quæritur, ^{Cap. 8.}

Ut, *Abstuli quidem, sed furtum non commisi.*

Ubi furtum erit definiendum. Atq; ita in aliis. ^{Cap. 9.}

QUALITATIS est, quo quæritur, quale sit fa- ^{Cap. 10.}
ctum.

Ut, *Occidit quidem Clodium Milo; sed jure id fecit.*

Ubi legibus probandum erit, quid jure, quidve in-
juriâ fiat.

QUANTITATIS status est, quo de magnitu- ^{Cap. 11.}
dine rei disceptatio est.

Ut, *Si constet esse crimen; sed negetur grave esse
crimen.*

Ubi amplificatio, & imminutio acti in primis atten-
ditur. Videndum igitur, quid magnum, aut exiguum
oporteat censere.

In singulis autem causarum ac statuum generibus
locum habet ^a *το δυνάμιν*, ^a sive quod fieri possit, aut ^a *Cap. 9.*
non possit: item comparatio ^b, sive quid honestius, ^{Señ. 10.}
utilius, aut justius. ^{Cap. 7.}

Artificialibus ^c argumentis accedunt inartificialia, ^b *Cap. 3.*
quæ, foris delata, ab Oratore solum arte tractantur. ^{Señ. 11.}

Ut in primis sunt testimonia, ^{Cap. 4.}

Sequuntur **ΠΑΘΗ**, sive **AFFECTUS**, ^d quos Deus ^{Señ. 40.}

animis nostris indidit, ut sint tanquam stimuli ad ho- ^{Cap. 5.}
nestas actiones. ^{Señ. 17.}

Sunt hi ex Stoicorum sententia quatuor: Ra- ^{Señ. 6.}
tione boni, præsentis lætitiâ; Ratione boni futuri, ^c *Cap. 13.*

spes; Ratione mali præsentis, dolor; Ratione mali fu- ^d *Lib. 2.*

turi, metus. ^{Cap. 1.}

Ad hos autem referuntur ira, lenitas, pudor, im-
pudentia, amor, odium, indignatio, invidia, miseri-
cordia, & æmulatio.

In quorum singulis attendere in primis oportet. ^{Lib. 1.}

cap. 2.
& seq. 12
Lib. 2.
cap. 15.

& quomodo affectus is moveatur, & quomodo sedetur.

Supersunt *MORES*, qui hic spectantur, quatenus ex oratione dicentis elucent.

Quò morata sit oratio, ante omnia id agendum est Oratori, ut in ea reluceant prudentia, probitas, & benevolentia. Nam facillè iis credimus, qui & rem intelligunt, & bene nobis cupiunt.

Præterea illi videndum est, & apud quos dicat, & de quibus dicat. Variant enim mores hominum tum pro natura Gentis, ac Reipublicæ, tum etiam in singulis proratione affectuum, habituum, ætatis ac fortunæ. Hactenus de Inventione.

DE DISPOSITIONE.

Lib. 3.
cap. 1.

SEQUITUR *DISPOSITIO*, quæ est partium orationis idonea ad persuadendum collocatio.

a Unde
vulgaris
verficulus
Exor. fin
narra. secus
firma, refu-
to, peroro.
Cap. 2. & 3

Partes orationis sunt Exordium, Narratio, Propositio, Confirmatio, Confutatio, Peroratio^a. Quarum prima, & ultima, in primis ad animos movendos, cæteræ magis ad docendum valent.

EXORDII præcipuum munus est præparare auditorem ad reliquam dictionem. Quod fit reddendo eum benevolum, attentum, & docilem.

Quando apertè hoc agimus, *apertè*, sive *principium* dicitur: sin idem occultè fiat, vocatur *insinuatio*, Græcè *epodos*.

Cap. 4.

Laudantur exordia, ex causa ipsa velut nata: item modesta, ac verecunda.

Cavenda autem sunt ea, quæ nimis longè petita: item communia nobis, & adversario, vel facillè commutabilia, vel nimis magnifica.

Cap. 5.

NARRATIO rem gestam, ut gesta est, à principio usque ad finem exponit.

Ea interdum tota continuatur: interdum partes ejus singulatim explicantur, ac amplificantur.

Nar-

Narratio esto perspicua, ut intelligatur; verisimilis, ut credatur; suavis ut libenter audiat. Esto & brevis, quia cædior erit, si ulterius producat, quam opus est.

PROPOSITIO summam totius orationis proponit. Quæ si orationem in partes dividat, *Partitio* appellatur. Cap. 6.

Partitio cum perspicua, tum etiam brevis esse debet: hoc est, non major, quam trium, vel ad summum quatuor partium.

CONTENTIO, quam Aristoteles *πίστιν* appellat, Cap. 7. continet confirmationem, & confutationem.

Confirmatio argumentando causam nostram adstruit.

Confutatio diluit argumenta adversarii.

Cap. 8.

Ἐπίλογος, Latinis **PERORATIO**, est totius orationis clausula. Cap. 9.

Duplex autem ejus munus est. Prius est *ἀνακεφαλαιώσις*, sive enumeratio potissimorum argumentorum. Alterum est *παθοποιία*, sive commotio affectuum. Nunc ad Elocutionem veniamus.

DE ELOCUTIONE.

ELOCUTIO alia Philosophica est, alia Oratoria, Lib. 4. cap. 1. alia Historica, alia Poëtica.

Elocutio oratoria est rerum inventarum, & dispositarum per verba sententiisque expositio, ad persuadendum idonea.

Elocutionis præcepta vel generalia sunt, vel ad hanc illamve materiam, ac characterem restricta.

Elocutio communis dividitur in elegantiam, dignitatem & compositionem.

Elegantia efficit, ut unumquodque tum purè, tum perspicuè dicatur. Cap. 1. & 2.

Ad purum sermonem opus est delectu verborum. Vitanda igitur verba barbara. Nec indulgendum antiquariis, aut inusitatis. Sordida etiam & obscœna honestis verbis circumloqui oportet.

Perspicuitati inter alia repugnat sermo ambiguus, nimia brevitatis, & ordo verborum perturbatus.

cap. 3.

Dignitas suppeditat orationi picturas, sive verborum sententiarumque lumina, quæ Rhetores vocant tropos & schemata.

TROPUS est vocis à propria significatione in aliam cum virtute immutatio.

Est autem inversio significationis quadrifariam, ac pro eo quatuor etiam sunt tropi primarii: Metaphora, Metonymia, Synecdoche, & Ironia.

cap. 4.

METAPHORA, sive translatio est tropus, quo verbum à propria significatione in alienam transferitur ob similitudinem.

Itaque tria hic spectantur: significatio propria, aliena & similitudo.

Ita *scrupulus* propriè dicitur lapillus, in calceos viatorum incidens. Impropriè ita vocatur sollicitudo, ac dubitatio. Similitudo in eo consistit, quòd ut lapillus ille pedibus, ita sollicitudo animo molestiam parit.

Nullus autem tropus plus luminis adfert orationi: in primis si ad sensus ipsos admoveatur, maximè oculorum, qui sensus est acerrimus. Ut *splendor verborum, studia florent, videre pro intelligere*, & similia.

cap. 5.

METONYMIA est tropus, quo causa externa ponitur pro effectu: vel subjectum pro adjuncto: vel antecedens pro consequente, aut contrà. Itaque sex in universum sunt Metonymiarum species, seu modi.

Primus ponit pro effectu causam externam; eamque vel efficientem, ut *Mars* pro prælio, *Livius* pro scriptis Livii; *lingua* pro sermone; *manus* pro scriptura: vel finalem, ut *statuere exemplum*, hoc est, infligere poenam, quæ ceteris sit documento. Sic i. Æn.

Aus supplex aris imponas honorem. hoc est, victimam.

cap. 6.

Alter modus est effecti pro causa externa; eamque vel efficiente, ut, *pallida mors*, quia pallentes facit; *ira ceca*, quia homines efficit coecos: vel finali, ut, *Seria mihi Phyllis legeret*, pro floribus. * Ecl. x.

cap. 7.

Tertius est subjecti pro adjuncto. Quòd refer, cum ponitur continens pro contento: ut, *Roma* pro Romanis; *Patera* pro vino. Item cum possessor sumitur pro re possessa.

cap. 8.

* Ter, Haur,

Quid

Quid te futurum censes, quem assidue excedent? id est, cuius opes consumunt. Virgilius 11. *Æn.* *Fam proximus ardet Ucalegon*, id est, domus Ucalegontis. Item dux pro militibus: ut, *Cæsar* pro exercitu: aut *patronus* pro cliente: ut, *Nego, me restitutum*, hoc est, clientem meum. Item signatum pro signo: ut, *Jupiter* pro Jovis statua. *Orpheus* pro Orpheo p. cto, aut cælato.

Quartus modus est adjuncti pro subiecto. Velut cū contento utimur pro continente, ut, *vina coronat*, pro patris; aut signo pro signato, ut, *fascēs & secures* pro imperio consulari; *toga* pro pace.

Huc refer, cū tempus ponitur pro re, quæ est in tempore. Ut, *Hujus seculi insolentia*. Philip. ix. *O tempora, o mores!* In Catil.

Vulgò & eodem referunt, cū virtutes, & vitia usurpantur pro personis ipsis. Ut, *ars* pro artifice: *luxuries* pro luxurioso.

Quintus modus est, cū antecedens pro consequente ponitur. Ut, *vixerunt* pro *mortui sunt*: *discumbere* pro *cœnare*.

Sed hoc potius est Synecdoche partis essentialis: nempe forma pro summo.

Sextus modus est consequentis pro antecedente, Ut, *funus* pro morte.

Duo postremi modi à quibusdam *μεταλλήσις* vocantur. *SYNECDOCHE* est, cū totum sumitur pro parte, aut pars pro toto. Ea fit vi modis.

X
Cep.

Primus est modus, cū genus, quod est totum universale, ponitur pro specie. Ut, *Pradamq; ex unguibus ales* 12. *Projecit fluvio*. Virgil. pro aquila. Sic, *Tollit se arctiflumen* 10. *quadrupes*, pro equo. Idem.

Alter modus, cū species contrā usurpatur pro genere. Ut, *Auster*, vel *Aquilo* pro vento quolibet. *Falerum* pro quovis vino præstanti: *telum* pro quibusvis armis: *mel Hymettium* pro quovis melle: *spica Cilissa* pro quovis croco.

Tertius, cū toto essentiali, quod constat materia, & formā, utimur pro sola materia, aut forma. Ut apud Evangelistam: *sustulerunt Dominum mortuum*, nec scio ubi *posuerunt eum*, id est, Domini mei Jesu corpus.

Quartus.

Quartus, cum contrà pars formalis, aut materialis ponitur pro toto essentiali. Ità formæ Synecdoche est *candida anima* pro homine candido. Materiæ autem *aurum, argentum, æs* pro pecunia: *ferrum* pro gladio, *avena*, aut *arundo* pro fistula ex avena, vel arundine confecta. Sic *gemmi bibere: dormire ostro*. Vulgò Metonymiam materiæ appellant.

2. *Æn.*

Quintus modus, cum totum integrale sumitur pro parte. Virg. *Pabula gustâssent Trojæ, Xanthumq; bibissent* sic *orbis* pro imperio Romano.

Sextus modus, cum contrà pars integralis usurpatur pro toto. Ut, *Lepidum*, vel *ridiculum caput* pro homine lepido, aut ridiculo. Sic *puppis* pro navi, *micus* pro gladio, *testum* pro domo.

Ad quintum sextumque modum refer, cum numerus singularis ponitur pro plurali, aut pluralis pro singulari aut denique certus pro incerto.

Ut, *Romanus prælio victor*. Liv.

Pulchra veretundo suffundens ora rubore. Ovid. 1. Met. hoc est, os sive vultum.

Sexcentia licet ejusmodi proferre. Cic. 11. de Div.

Cap. 7. X

IRONIA est tropus, quo intelligitur contrarium ejus, quod dicitur; unde *illusio* aliquibus vocatur. Idem *pulvis curat scilicet*. Terent. *Ebrius, bone vir*. Idem

Andr.

act. 1.

scen. 2.

Ibid.

act. 3.

scen. 5.

Cap. 8.

Sic *Penelope* de impudica; *Cato* de stolido.

Atque hi tropi sunt primarii.

Troporum autem species sunt, *Μετάνησις*, *Ἀντωνομασία*, *Λιτότης*.

METALEPSIS, Latine *transumptio* vocatur cum antecedens ponitur pro consequente, aut contrà estque species *μετανομιᾶς*, ut superius dictum est. At aliud est *μετάνησις*, cum affectio tropi est, ut postea dicetur.

ANTONOMASIA est Synecdoches species quâ proprium sumitur pro communi, vel contrà.

Prioris modi est, *Irus* pro paupere, *Thersites* pro deformi, *Cato* pro sapiente, *Meianus* pro doctorum patrono.

Alterius

Alterius modi est, *parens* pro patre, *philosophus* pro Aristotele, *urbs* pro Roma, *poeta* pro Homero, vel Virgilio, *apostolus* pro Paulo.

Huc refer Periphrasin non reciprocam: ut, *Trojanæ belli scriptor*, pro Homero.

LITOTES, quam *extenuationem* Latinè dixeris, sit, cum minus dicitur & plus intelligitur; unde Synecdochæ subijci posse liquet.

Munera nec sperno. V. 11. *Æn.* id est, libens accipio.

Non laudo, id est reprehendo. Ter. Andr.

Affectiones troporum præcipuè sunt quatuor, *Metaphoræ*, *Allegoria*, *Carachresis*, *Hyperbole*.

METALEPSIS est tropus multiplex in voce una; siue, cum gradatim ex una significatione proceditur in alienam. Ut,

Post aliquot, mea regna videns, mirabor aristas. Virg. *aristas* pro spica; *spica* pro messe; *messis* pro anno; eoque; & *arista* pro anno.

ALLEGORIA est tropi in vocibus pluribus continuatio. Ut,

Claudite jam rivos pueri, sat prata biberunt. Virg. id

est, desinite canere, quia satis audivimus.

Perturriunt montes, nascetur ridiculus mus. Horat. de magna expectatione, sed in ludibrium abeunre.

CATACHRESIS, siue *abusio* est tropi durities quadam. Ut, cum vox aliqua licentiùs à propria significatione ad aliam deflectitur: velut *gurgès*, & *vadum* pro mari.

Instar montis equum divinâ Palladis arte

edificant. Virg. *Æn.* 11.

Breve lilium, apud Horat. pro non diuturno.

HYPERBOLE, quasi dicas, *superjectio*; est oratio augendo, vel minuendo superans fidem.

Augendo: ut, *nive candidior, melle dulcior, ætior Euro.*

Cic. Philip. 11. *Pomæni frustis esculentis, vinum redolentibus gremium suum, & totum tribunal implevit.*

Minuendo: ut, *testudine tardior, minus nihilo.*

Ad tropos quoque vulgò, sed falsò referuntur sex species

species irrisioſis, Sarcasmus, Diaſyrmus, Chariemus, Aſteismus, Myſterismus, & Mimeſis.

— *SARCASMUS* est hostilis irrisio super jam mor-
tuo, aut certò morituro. Ut, *Ave rex Judæorum*. Mat. sig.
XXVII. I. *verbis virtutem illud superbis*, IX. *Æn.*

— *DIASTRUM* est inimica irisio, sed extra coia
dem. Ut *Afinus ad lyram*.

Inter strepis anser olores. Eclog. IX.

CHARIENTIS MUS à lepore & gratia noGr
men accepit; estque jocus cum amoenitate mordax, Ut V
Davus pistrinum deprecans, ² Bona verba quaso. Sicur

Apr.

Ref. 1.

scen. 3.

Cic. d.

Virg.

Ecl. 8.

A S T E I S M U S est jocus urbanus, Ut, *Qui Bavum* *Sum non odit, amet tua carmina, Mævi.* Virg. ^c Nam *Babe-*
lius *malus poeta. & illo deterior Mævius erat.*

MYCTERISΜUS fit, cum naso suspensio quem
piam subannamus; μυκτηρ enim est *nasus*.

— **MIMESIS**, Latine *imitatio*, refert aliena verba in oratione directâ; idque ferè ad rifum. Ut,

At ego nesciebam, quorsum tu ires: Parvula

Hinc est abrepta, eduxit mater pro sua.

Soror est dicta: cupio abducere, ut reddam suis. Ten

Eunuch, d

11

Gen. 3:

Huc etiam referri solent, quæ ad Grammaticen potius, quàm Rhetorica videntur pertinere; idque vel ad

² Ἐτυμολογίαν, ἢ Ὀνοματυποῖα, & Ἀντιφράσεις; vel aab

Syntaxin, ut ὁ Ἰππάρχης.

ONOMATOPOI'IA nihil aliud est, quàm
nominis fictio à sono: ut *balare, grunnire, boare, binnire* ca.

• *Quid de J*

2012 10 16

Return

gubernatorial.

abundant ex-

SPERMATOPHYTES

Q'atörin

Justit. / sb. 4.

649.13.

18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 8

ANTIPHRASIS est vox à contrario dicta. Ita vulgò ajunt, ^d *bellum* vocari, quòd minimè sit bellum.

Parcas, quòd minimè parcant; *lucum*, quòd minimè luceat.

ἡ ΤΗΛΑΛΑΓΗ' est, cum rerum ordo invertitur.
Ut apud Ciceronem pro Marcello, *Gladium vagina vacuo*

nam in urbe non vidimus, pro vaginam gladio vacuum.

Brutium pon'o feriente Corum.

Id est, Coro Brutium pontum feriente. Seneca in

Thyeste.

DEA

DE SCHEMATIBUS.

X

Altera dignitatis Oratoriae pars in Schematibus five figuris versatur. Lib. 4.
cap. 11.

Est verò Schema forma orationis, quā hāc alio quocumque modo, quā in versione significationis à vulgari consuetudine immutatur in meliorem.

Schemata sunt duplicia, verborum & sententiarum:

Græcis λέξεις καὶ διαβολαί.

Verborum Schemata sunt triplicia: quædam consuetudine in subcentia, five defectu; quædam in excessu; quædam in reliquo corpore Orationis.

Subcentiā figurant orationem Ellipsis, & Asyncheton.

ASYNTHETON est copulæ defectus. Virg. iv. Æneid.

Ferte citi flammās, date tela, impellite remos.

ELLIPSIS verò est alius partis, aut particulæ defectus. Ut, i. Æn. *Sed vos qui tandem? ubi omittitur essis.*

Excessu figurant Orationem Pleonasmus, & Polysyncheton.

POLYSYNTHETON est abundantia copulæ. Cic. in epist.

Me præ ceteris & colit, & observat, & diligit.

PLEONASMUS est alius partis, aut particulæ abundantia. Ut iv. Æneid.

Vocēque his auribus hausi.

Schemata, quæ in reliquo sunt corpore Orationis, vel eandem ponunt vocem, vel similes.

SCHEMATA,

quibus eadem vox repetitur.

ἈΝΤΑΝΑΚΛΑΣΙΣ dicitur, cum usurpatur Cap. 12.

vox eadem appellatione, non significatione. Ut, *Cur*

eam rem tam studiose curas, quæ multas tibi dabit curas?

Cornific.

Amari suavissimum est, si curetur,

ne quid inhi amari. Idem.

Lib. 4.

Rhetor.

Ibid.

Hinc

Huc pertinet ΠΛΟΚΗ, cum vox uno loco perferatur, nam, aut rem, altero mores, aliamve qualitatem significat. Ut,

* Apud A-
quilam Ro-
manum.
lib. de fig.
Sentent.
* Lucia-
nus orat.
contra in-
cruditum.

Ad illum diem Memmius erat Memmius. id est, similis.

Simia est simia, etiam si aurea gestit insignia^b.

ΣΤΝΩΝΤΜΙ'Α, cum verba, idem significantia conjunguntur. Ut,

Abiit, excessit, evasit, erupit. Cic. Catil. II.

Promitto, recipioque, spondeoque. Philipp. IV.

ΕΞΕΡΓΑΣΙΑ est congregatio sententiarum idem significantium.

Ut, Cic. pro Ligario: Quid enim tuus ille, Tubero, acie Pharsalica gladius agebat? cujus latus ille mucro percutiebat? quis sensus erat armorum tuorum? quæ tua mentis oculi, ardor animi? quid cupiebas? quid optabas?

ΑΝΑΦΟΡΑ est repetitio ejusdem vocis in principio. Ut, Georg. IV.

Te dulcis conjux, te solo in littore secum,

Te veniente die, te decedente canebar.

ΕΠΙΦΟΡΑ, sive ἐπιστροφή est repetitio ejusdem vocis in clausulis.

Ut, Pænos populus Rom. iustitiâ vicit, armis vicit, liberalitate vicit. Cornif.^c

* Lib. 4.
Rhet.

Quod si Anaphora, & Epiphora concurrant, ΣΤΜΠΛΟΚΗ vocatur.

Quis legem tulit? Nullus. Quis majorem partem populi suffragiis privavit? Nullus. Quis comitiis præfuit? Idem Nullus. Cic. Agr. II.

ΕΠΑΝΑΛΗΨΙΣ est repetitio ejusdem vocis in initio præcedentis, & fine sequentis sententiæ. Ut, Ovid. Fast. VI.

Qui bibit, inde furis: procul hinc discedite, quæis est

Cura bonæ mentis, qui bibit inde, furis.

ΑΝΑΔΙΠΛΩΣΙΣ est repetitio in fine præcedentis, & initio sequentis sententiæ. Ut,

Ecce Dionæi processit Caesaris astrum.

Astrum, quo segetes gauderent. Virg. Ecl. IX.

* ΕΠΑ

perfo
sign
ft. f
cant
iarum
bero,
cro p
men
a prin
usden
t, lib
E T M
n popu
Idem
voci
x. U
est
præ
to
E PA

ΕΠΑΝΟΔΟΣ est, cum quæ priori erant posita
co, posteriori; & quæ posteriori, ea priori loco repe-
mus. Ovid. Heroidum epist.

Demophoon ventis, & verba, & vela dedisti:

Vela queror reditu, verba carere fide.

ΕΠΙΖΕΤΗΣ est, cum vox aliqua repetitur
um vehementia. Ut Virg. Eccl. v.

Ipsa sonant arbusa, Deus, Deus ille, Menalca.

Cic. Verr. VII, *Crux, crux, inquam, infelici & misero.*

ΚΛΙΜΑΞ, seu gradatio eodem verbo connectit su-
riora inferioribus.

Ut, *Africano industria virtutem, virtus gloriam, gloria* ^{Lib. 4.}
mulos comparavit. Cornific. ^{Rhet.}

ΠΟΛΤ' ΠΤΩΤΟΝ, cum idem verbum variato
petitur casu, id est, terminatione.

Ut Cic. pro Archia: *Sed pleni sunt omnes libri, plena*
piantum voces, plena exemplorum vetustas.

Litora litoribus contraria, fluctibus undas

Imprecor, arma armis. IV. Æn.

S C H E M A T A,

quæ repetunt voces similes.

ΠΑΡΗΓΜΕΝΟΝ conjungit voces, quarum una cap. 13.
altera derivatur. Ovid. III. Trist.

Tu quoque Pæridum studio, studiose, teneris,

Ingenioque faves, ingeniose, meo.

ΠΑΡΟΝΟΜΑΣΙΑ sive agnominatio est, cum
rvâ verbi immutatione in aliam planè sententiam de-
ectitur oratio.

Seneca epist. XXV II. *Nunquam nimis dicitur, quod nun-*
am satis discitur. Cato, ut ait Tullius de Oratore. cum
idam dixisset, *Eamus deambulatum;* ait ille, *Quid opus est*
? Imò verò, inquit, quid opus est te?

ΟΜΟΙΟΠΤΩΤΟΝ, sive similiter cadens est,
m plura iisdem casibus efferuntur. Ut, *Est idem Verrès,*
i fuit semper; ut ad audendum projectus, sic paratus ad au-
dum. Cic.

In Verr.

ΟΜΟΙΟΤΕΛΕΤΟΝ, sive similiter desinens est,
cum

cum cola, aut commata eodem sono terminantur.

Cic. in Manilianam: *Ut ejus semper voluntatibus non modo cives assenserint, socii obtemperarint, hostes obedierint, sed etiam venti tempestatesque obsecundarint.*

^a Menech.
act. 4. sc. 2.

^b Apud
Sallust.
orat. ad-
versus Ci-
cer. Cap. 14.

ΠΑΡΗΨΙΣ est, cum una, pluresve syllabae cis antecedentis in alia ejusdem membri repetuntur.

Palla pallorem tuncit. Plaur.^a

O fortunatam natam me consule Romam! Cic.^b

DE SCHEMATIBUS

ΔΙΑΝΟΙΑΣ.

Schemata διανοίας alia ad inventionis, alia ad dispositionis ornatum adhibentur.

Primum videamus de iis, quae sunt inventionis.

ΠΡΟΛΗΨΙΣ, sive occupatio est, cum id, quod adversario objicitur, aut objici posse putamus, anticipamus, atque diluimus.

Partes ejus sunt duae, ἀπορροή, quae objectionem proponit, & ἀντιποροή, quae objectioni responderet.

E.g. Objectio est in illa Didonis apud Maron. *Æn. Verum anceps pugna fuerat fortuna.*

At ἀντιποροή est, *Fuisset. Quem metui moritura.*

Prolepsis similis est ΤΠΟΒΟΛΗ, sive subjectio, quae multa, quae pro adversario dici possunt, breviter minutatim proponuntur; atque ad singula breviter respondetur.

Cic. pro Plancio: *Malè judicavit populus: at judicari non debuit: at potuit, non fero: at multi clarissimi & enissimi cives tulerunt.*

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ, sive communicatio est, adversarium consulimus, aut cum iudicibus, quid factum sit, quidve factum oportuerit, deliberamus.

Cic. pro Cæcina: *Quero, si te, hodie domum tuam autem, coacti homines, & armati non modò limine, testòque tuarum, sed primo aditu, vestibulòque prohibuerint, acturus sis?*

ΠΑΡΟΜΟΛΟΤΙΑ, sive confessio est, cum de omnia adversario permittimus.

Cic. pro Ligar. *Habes igitur Tubero (quod est accusa-
tori maxime optandum) confitentem reum ; sed tamen ita con-
fitentem , &c.*

Ε Π Ι Τ Ρ Ο Π Η , sive concessio est , cum aliquid largi-
mur adversario , ut reliquum feramus. Virg. vii. Æn.
*Non dabitur regnis (esto) prohibere Latinis :
At trahere , atque moras tantis licet addere rebus .*

S C H E M A T A ,

quibus ad explicandum , aut exaggerandum utimur .

Γ Ν Ω Μ Η , sive sententia est generale pronunciatum Cap. 13.
earum rerum , quas in agendo sequimur , aut fugimus.

Ν Ο Ξ Μ Α , sive cogitatum est allusio ad sententiam ,
sive sententia personæ accommodata.

E. g. Gnome est , *Nihil est tam popolare , quàm bonitas .
At Nonna est , cum Cicero Cæsari hoc accommodat .
Orat. pro Ligar. Nihil habet nec fortuna majus , quàm ut
possis , nec natura tua melius , quàm ut servare velis quàm
plurimos .*

Μ Ε Ρ Ι Σ Μ Ο Ξ , sive distributio est , cum totum in
species , aut partes diducimus.

Lycurgus apud Rutilium Lupum : ^{2 Lib. 1.}
*Cujus omnes corporis partes ad nequitiam sunt appositissi-
ma , oculi ad petulantem lasciviam , manus ad rapinam , ven-
ter ad aviditatem , &c.*

Α Ι Τ Ι Ο Λ Ο Γ Ι Α est , cum in narrando facti ratio Cap. 16.
adjicitur.

Eleganter autem fit cum gradatione.

Ut in illo Ovidii :

Viderat hanc , visamque cupit , potiturque cupit ,

*Quod si causa sit magis speciosa , quàm vera , C O -
L O R dicitur .*

Δ Ι Α Τ Η Ρ Π Ω Σ Ι Σ est , cum res ita clarè copio-
sèque exponitur , ut coràm spectari videatur.

Quomodo Cicero in Miloniana describit apparatus
Milonis , & Clodii illius ; in rheda confidentis , ac penu-
lari hujus , in equo , & cum delectis , villâ egredientis , ac
pugnantis è loco superiore , & quæ sequuntur .

ELEMENTA

Quod si simplicior dilutiorque fuerit descriptio,
ΠΟΤΥΠΩΣΙΣ vocatur.

Ut hæc Maronis v. Æn.

*Constitit in digitis extemplo arrectus uterque,
Brachiaque ad superas interritus extulit auras.*

Sed vulgò Δατύπωσις & ἰσότης πωσις pro eodem schemate habentur.

cap. 7.

ΕΙΚΩΝ, sive imago est assimilatio, protasi, & apodosi carens, facta per vocem similis, velut, tanquam, insit, quasi, aut aliam hujus generis.

1. Æn.

Virgil. ^a Os humerosque Deo similis.

Cicero in Vatinius: Repente enim te, tanquam serpente lumbis, oculis eminentibus, inflato collo, tumidis cervicibus intulisti.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ, sive exemplum est, cum factum, sive actus aliquis commemoratur, ut eo ostendatur, aliquem vel simile facturum, vel facere debere.

Ut, Periculum est, ne, quemadmodum Marii & Sylla diffidum, ita Pompeii & Caesaris laceret Rempublicam.

ΠΑΡΑΒΟΛΗ, sive comparatio est, cum ad illustrandum id, de quo sermo est, petitur similitudo ab iis, quæ fuere, fiunt, aut naturâ, casive rebus insunt.

Æn. 11.

Quales mugitus, fugis cum saucius aram

Taurus, & incertam excussit cervice securim. Virgil. ^b

ΣΤΜΒΟΛΗ, sive collatio est, quando substantiam cum substantia, aut accidens cum accidente conferimus, ut ex oppositione hæc pateat, quantopere conveniant, aut differant.

Ut, si conferas Alexandrum, & Cæsarem; oleam, & vitem.

cap. 18.

ΠΑΡΑΔΙΑΣΤΟΛΗ, Latine *sejunctio* est, cum distinguuntur ea, quæ vim habere eandem videntur.

Ut, *Non sapiens, sed astutus. Premitur vir, non opprimitur.*

ΑΝΤΙΜΕΤΑΒΟΛΗ, sive commutatio vocatur, quando est contrarietas sensus cum verborum immutatione.

Ut, *Existi ut pendas, perdis, ut eripias.*

Esse oportet, ut vitas, non vivere, ut edas.

ANTI-

ἈΝΤΙΘΕΤΟΝ est ex contrariis constans oratio, ut Virg. *En. 7.*

Floſſere ſi nequeo ſupero; Acherontia movebo.

ΟΞΥΜΩΡΟΝ est, cū idem negatur de ſeipſo, Ter. in Eun.

Tu pol, ſi ſapis, quod ſcis, neſcis.

Cū tacent, clamant. Cic. 1. Catil

ΠΑΡΕΚΒΑΣΙΣ, ſive digreſſio eſt alicujus rei, Cap. 19. quæ tamen ad utilitatem cauſæ pertineat, extra ordinem excurrens tractatio.

Qualis illa de laudibus Cn. Pomp. in orat. pro Balbo.

ΕΠΙΑΝΟΔΟΣ eſt ad propoſitum reditus.

Cic. lib. 11. de Or. *Sed ut eò revertatur, unde hæc declinavit, oratio.*

ΕΠΙΦΩΝΗΜΑ, ſive acclamatio eſt, cū rei narratæ, aut probatæ velut coronis adjicitur pronunciatum, ex ſuperioribus expreſſum. Ut,

Adcō à teneris aſſueſcere multum eſt! Virg. 11. Georg.

ΑΥΞΗΣΙΣ eſt, cū utimur verbo, excedente rei magnitudinem. Cap. 20.

Ut apud Ter. *Sacrilega, & venefica* pro improba: *ſcelus* pro ſclerato.

ΤΑΠΕΙΝΩΣΙΣ eſt, ſive **ΜΕΙΩΣΙΣ**, cū verbo humiliore, quàm pro re, utimur.

Ut, cū attigiffe eum dicimus, qui vulneravit. Sic *erratum* pro ſcelere: *ſeverus* pro credulo.

ΠΑΡΑΔΕΙΨΙΣ eſt, cū præterire nos velle dicimus, quod interim in tranſcurſu dicimus.

Cic. pro Cluent. *Mitto illam primam libidinis injuriam, mitto nefarias generi nuptias, mitto cupiditate matris expulſam matrimonio filiam.*

INCREMENTUM eſt, cū velut gradibus quibuſdam pervenitur ad ſummum.

Facinus eſt vincere civē Romanū, ſcelus verberare, proſtridjū necare: quid dicam in crucē tollere! Cic. pro Rab.

ΠΕΡΙΦΡΑΣΙΣ eſt, quæ rem unam multis verbis,

Ut, *Romana eloquentiæ parens* pro Cicerone. Item, *ſe ad requiſita naturæ.* Saluſt. *B. 2. E. 1.*

in 7^a
quid.
cap. 18

ΕΚΦΩΝΗΣΙΣ, sive *exclamatio* est oratio, in qua interiectio expressa, aut intellecta indicat animi affectum. Unde & pronuntiatio intenditur ad significandam rem magnitudinem.

Ut pro Marcello: *O clementiam admirabilem, atque omni laude, predicatione, liseris, monumentisque decorandam!*

Cic. in Pisonem: *O scelus! o pestis! o labe!*

ἈΠΟΡΙΑ, sive *dubitatio* est, cum dicimus, nescimus nos, quid dicere, vel agere debeamus.

Cic. pro. Ligario: *Itaque, quod me verum, nescio.*

1. *Æn.*

Virg. *Eloquar, an fileam?*

ΕΙΛΑΝΟΡΘΩΣΙΣ, sive *correctio* est, quæ tollit id, quod dictum est, & pro eo, quod magis idoneum videtur, reponit.

1. *Pro Mil.*

Cic. *Quas ille leges, si modò leges nominandæ, ac non faces urbi, & pestes Reipub.*

ΑΠΟΣΙΩΠΗΣΙΣ, sive *reticentia* est, cum ita abruptitur oratio, ut vix appareat, quid dicturus quis fuerit. Virg. 1. *Æn.*

Quos ego! sed motos præstat componere fluctus.

SERMOCINATIO propriè est, cum sermo affingitur personæ, quæ præsentis sit institui.

Cujusmodi sunt orationes multæ apud Historicos & Poetas.

ΠΡΟΣΕΠΟΠΟΙΙΑ sive *persona effectio* est, cum rebus mutis sermonem tribuimus; aut vitæ defunctos, tanquam vivos, aut absentes etiam, tanquam præsentem, loquentes inducimus.

Ut cum apud Cic. pro Cælio Appius Cæcus excitatur ad Clodium ob libidinem objurandam.

ΕΡΩΤΗΜΑ, seu *interrogatio* est, quando, ubi rectè oratione uti liceat, sermonem inflectimus. Virg. *Ecl.*

Nonne ego te vidi Damonis pessime, capræ Excipere infidiæ?
ἈΠΟΣΤΡΟΦΗ est, cum sermonem aliò avertimus, quam instituta oratio requirit,

Cic. pro Milon.

Vos enim, Albani tumuli, atque luci, vos, inquam, implo- ro atque obtestor,

1. *Æn. Musa mihi causas memora,*

At-

Atque hæc de Schematibus, quibus Inventio exornatur.

Sequuntur SCHEMATA quæ ornant Dispositionem.

META BASIS, sive *transitio* est, cum inferitur aliquid orationi, ut ab eo, quod diximus, transgrediamur ad illud, quod superest.

Cic.² *Quoniam de genere belli dixi, nunc de magnitudine* Cap. 22.
2 Pro lege
Manil.
hæ Georg

Virgil.

Hæcenus arborum cultus, & sydera cæli;

Nunc te, Bacche, canam.

ΑΠΟΔΙΩΞΙΣ, sive *resectio* est, cum aliquid in alium locum, vel tempus rejicitur.

Cic. pro lege Maniliæ: *Sed de Lucullo dicam alio loco, &c.*

REVOCATIO est, cum, quia longiores aliqua in re fuerimus, orationem ad principium revocamus.

Ut, *Hæc de re quid attinet dicere? eris aliàs opportunior dicendi locus.*

De Tropis & Schematibus vidimus.

DE COMPOSITIONE.

COMPOSITIO est idonea verborum, sententiarumque structura. Lib. 5.
Cap. 1.

Complectitur ea juncturam, ordinem, periodum, & numerum.

ΨΥΝΕΤΥΡΑ præstat, ut oratio sit lenis, & mollis, aut sonora, ac grandis.

Atque hîc præcipitur, ut caveatur crebra vocalium concursio, ejusdem literæ, vel syllabæ in initio, aut fine frequentatio, continuatio plurium syllabarum brevium, vel longarum.

ΟΡΔΟ exigit, ne inconcinna fiat verborum trajectio: item, ut crescat oratio, nec graviore id, quod levius est, subjiciamus: item, ne turbetur naturalis ordo; eoque potius dicamus, *viros ac feminas; diem ac noctem; ortum, & occasum*; quam ordine inverfo.

PERIODEUS juxta Ciceronem est oratio, in quodam quasi orbe inclusa procurrens, quoad insistat in absoluta sententia. Cap. 2.
Estq;

Estq; vel simplex, vel duorum, vel trium, vel quatuor membrorum, qualis illa pro Caccina quantum in agro, loci q; deserti audacia potest, tantum in ro, atq; in iudiciis impudentia valeret; non minus in causis daret Aul. Caccina Sex. & Eburii impudentia, quam rui vi faciendi cessit audacie.

Periodi partes alie sunt majores; quæ Græcis *ῥήματα* Latinis *membra* dicuntur; alie minores, quæ Græcis *ῥήματα* Latinis vocantur *incisa*.

Sed contrà quàm apud Grammaticos fit, si compositum fuerit longum; ut, si septem syllabas excedat, *Compositum* nominatur; & Colon, si fuerit breve, ut si minus septem syllabarum, *Compositum* nomen accipit.

Cap. 3.

NUMERUS Ciceroni est modus quidam orationis, qui è permixtis & confusis pedibus, & temporibus quibus constant, apta ratione nascitur.

Numerus hic diversus est à Poetico, à quo abhorret Orator. Ac multum observatur in principiis; minus in mediis; potissimum verò in clausulis.

Adhibetur autem hic aurium iudicium, sed præstantium Oratorum lectione firmatum.

Atq; ut negligentia irà cura nimis anxia vitanda est.

De triplici Charactere.

Cap. 4.

Quæ hætenus diximus, universè respiciunt Elocutionem. Nunc videamus, ut ea variet pro materia diversa.

Est enim triplex dicendi **CHARACTER**, magnificus, sive sublimis; humilis, sive tenuis; & mediocris sive æquabilis.

SUBLIME dicendi genus potissimum locum habet in rebus magnis. Ut de Deo & Repub. unde in rebus heroicis, aut tragicis præcipuè adhibetur.

Constat gravium, & sublimium verborum amplexu atq; ornata structura. Metaphoras petiit à rebus grandibus. Schemata adhibet vehementiora, ut Exclamations, Prosopopœias, Apostrophas.

Affectibus ciendis idoneum est.

RHETORICA.

Vel *in* *inflatum* sit, & *inflatum*, vel *in-*
inflatum horridum.

Contrà *HUMILE* genus convenit rebus tenuibus, *cap. 5.*
 ac contentum est verborum proprietate, metaphoris *cap. 10.*
 figuratis, item acumine, ac lepore. Sententiarum sche-
 mata parcius usurpat abstinet amplificationibus, in-
 signioribus numeris, & periodis accuratioribus.

Præcipuè a dhibetur in epistolis, de disputationibus
 Philosophicis.

Videndum autem, nè neglectu nimio fiat *jejunum*, &
exsangue.

Genus *MEDIUM*, seu mediocre in rebus mediis *cap. 5.*
 usurpat. Estquè humilius sublimi, sed sublimius hu- *cap. 10.*
 mili; eoque nec vehementiora illa schemata amat,
 neu infimam sequitur dicendi rationem.

Sic in primis conveniunt paria paribus, contraria
 contrariis reddita, & casus in exitu, similes, & hujus
 generis alia.

Vitium ejus est *fluctuans*, & incertum; quomodo vo-
 catur, si nunc humile genus fugiens nimis assurgat;
 nunc, timidum atq; inflatum vitans, humi serpat.

Hactenus de Elocutione. Superest postrema Rhe-
 torices pars, quæ est

DE PRONUNCIATIONE.

PRONUNCIATIO, sive *ACTIO*, est vo- *cap. 8.*
 cis gestuumque pro rebus, & verbis apta confor-
 matio.

Ejus quasi fundamentum est *MEMORIA*, qua
 res, jam inventas, dispositas, & exornatas, firmiter
 animo comprehendimus.

Partes Pronunciationis sunt duæ; una vocem for-
 mat, altera corporis motum. A priori munere hæc pars
Pronunciatio; à posteriori *Actio* vocatur. Quorum tanta
 est vis in eloquentia, ut iis primas, secundas, & tertias
 Excl. tribuerit Demosthenes.

FINIS.

Vir.